



Konstitucinė teisė

**Mokomoji medžiaga
nacionalinės teisinių
žinių olimpiados
dalyviams**

Konstitucinės teisės ištakos (1)

Ar prisimenate iš istorijos pamokų, kada buvo priimti Lietuvos statutai? 1529, 1566, 1588 metais. Būtent šiuose aktuose, įtvirtinusiuose Lietuvos valstybingumo idėją, slypi mūsų valstybės konstitucinės teisės ištakos!

Ar žinote, kad 1791 m. gegužės 3 d. priimta Lenkijos-Lietuvos Konstitucija buvo pirmas Europoje tokio pobūdžio rašytinis dokumentas? Pirmąja visame pasaulyje priimta Konstitucija yra laikoma 1787 m. JAV Konstitucija. Ji galioja iki šiol!



Konstitucinės teisės ištakos (2)

Svarbiausias XX a. pradžioje atstatytosios Lietuvos valstybės aktas - 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos tarybos [nutarimas](#). Ne veltui vasario 16-ąją nevyksta pamokos!

Ar pamenate, kiek konstitucijų buvo priimta tarpukario Lietuvoje?

Net šešios! 1918, 1919, 1920, 1922, 1928, 1938 metais. Tačiau ne visos vadinosi „Konstitucijomis“ ir tik 1922 m. bei 1938 m. Konstitucijos buvo nuolatinės.



Konstitucinės teisės ištakos (3)

1990 m. kovo 11 d. buvo priimtas tolesnę valstybės raidą lėmęs aktas – [Aktas](#) dėl Lietuvos Nepriklausomos Valstybės atstatymo. Tai dar viena diena, kai švenčiame mūsų valstybės nepriklausomybę!

Kada ir koku būdu buvo priimta šiuo metu galiojanti Konstitucija? Dabartinė [Konstitucija](#) buvo priimta lietuvių Tautos 1992 m. spalio 25 d. referendumu.



Kuo ypatinga yra Konstitucija ir kokia jos svarba?

- Konstitucija išreiškia mūsų kaip tautos valią būti nepriklausoma demokratine valstybe, siekiančia išsaugoti garbingą istoriją, unikalią kultūrą, kalbą ir papročius;
- Konstitucija yra svarbiausias, aukščiausią teisinę galią turintis šalies įstatymas, ji priima ir keičiama ypatinga tvarka;
- Konstitucijoje yra įtvirtintos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, nurodytos institucijos, įgyvendinančios valstybės valdžią;
- Konstitucijoje apibrėžtas santykis tarp trijų valstybės valdžių: įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės.



Kokios pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės nurodomos 1992 m. Konstitucijoje?

Konstitucijos 18 str. skelbia, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės! Konstitucijoje įtvirtintos tokios teisės kaip:

- teisė į gyvybę, laisvę, asmens neliečiamumą;
- nuosavybės, buto neliečiamumas;
- informacijos laisvė, minties, tikėjimo, sąžinės laisvės.

Konstitucijoje nustatyti šeimos, auklėjimo, ugdymo pagrindai, įtvirtinama asmens teisė į mokslą, kultūrą, mokslo ir tyrinėjimų bei dėstyimo laisvę.



Ar žinote, kad valstybės valdžia įgyvendinama remiantis valdžių padalijimo principu? Ką jis reiškia?

Šis principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios turi būti atskirtos, kad kiekviena iš jų įgyvendina tik jai priskirtus įgaliojimus. Pagalvokite, kodėl tai taip svarbu demokratinėje valstybėje?

- Įstatymų leidžiamoji valdžia - [Seimas](#);
- Įstatymų vykdomoji valdžia - [Respublikos Prezidentas](#) ir [Vyriausybė](#);
- Teisminė valdžia - teismai.



ĮSTATYMŲ LEIDŽIAMOJI VALDŽIA

Kaip manote, kaip gimsta įstatymai? Juos priima [Seimas](#) – įstatymų leidžiamoji institucija, turinti išskirtinę teisę leisti įstatymus.

Seimą sudaro Tautos atstovai – 141 Seimo narys, kuriuos renka visi pilnamečiai Lietuvos piliečiai tiesioginių rinkimų būdu slaptu balsavimu.

Ar baigę mokyklą galėsite tapti Seimo nariu? [Konstitucija](#) nustato, kad Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos pilietis, kuris rinkimų dieną yra ne jaunesnis nei 25 metų ir nuolat gyvena Lietuvoje. Taigi teks kelerius metus palaukti!



ĮSTATYMŲ VYKDOMOJI VALDŽIA

Įstatymų vykdomąją valdžią įgyvendina [Prezidentas](#) ir [Vyriausybė](#).

Prezidentą renkame 5 metams tiesioginiais rinkimais, slaptu balsavimu. Norint tapti prezidentu, reikalinga:

- būti Lietuvos piliečiu pagal kilmę;
- ne mažiau kaip 3 pastaruosius metus gyventi Lietuvoje;
- iki rinkimų dienos būti ne jaunesniu kaip 40 metų;
- turėti teisę būti renkamu Seimo nariu.

Vyriausybę sudaro Ministras Pirmininkas ir ministrai, kuriuos skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas.



TEISMINĖ VALDŽIA

Teismuose visi galime ginti savo pažeistas teises! Tai mums garantuoja Konstitucija. Ar žinote kokie teismai veikia Lietuvoje?

- Konstitucinis Teismas, kuris sprendžia, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams;
- Bendrosios kompetencijos teismai, kurie nagrinėja civilines ir baudžiamąsias bylas (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų teismai ir apylinkių teismai);
- Specializuoti administraciniai teismai (Vilniaus ir regionų apygardų administraciniai teismai ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas).



Ar žinote, kokią galimybę asmenims suteikė naujausia Lietuvos Respublikos Konstitucijos pataisa?

Papildžius Konstitucijos 106 straipsnį, nuo 2019m. rugsėjo 1 d. kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą tiesiogiai ir pateikti individualų konstitucinį skundą. Tai yra papildoma žmogaus teisių apsaugos garantija.



Šaltiniai pasirengimui

Pagrindinis šaltinis:

- 1992 m. [Lietuvos Respublikos Konstitucija](#).

Papildomi šaltiniai:

- Gudavičius, E. Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 m. Vilnius, 1999, p. 416-424.
- Lietuvos valstybės konstitucijos (sud. Valančius, K.). Vilnius, 1989, p. 3-6.

